

wycof 1.03.91
12/90 p 28

6188

ob. 89/6193-52

UKD 543-4:547.412.123

SWW dla cz.d.a. 1331-43
SWW dla cz. 1331-42

WYROBY PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO	NORMA BRANŻOWA	BN-74
	Odczynniki	6193-52
	Chloroform	Zamiast BN-65/6191-39
		Grupa katalogowa X 52

1. WSTĘP

Przedmiotem normy jest chloroform, stabilizowany alkoholem etylowym w ilości 0,6÷1,0%, stosowany jako odczynnik chemiczny.

Chloroform ma:

- a) wzór chemiczny CHCl₃,
- b) masę cząsteczkową 119,38 (1967),
- c) inną nazwę: trójchlorometan.

2. PODZIAŁ I OZNACZENIE

2.1. Gatunki. W zależności od stopnia czystości rozróżnia się dwa gatunki chloroformu

- cz.d.a. — czysty do analiz,
- cz. — czysty.

2.2. Przykład oznaczenia chloroformu czystego:
CHLOROFORM cz. BN-74/6193-52

3. WYMAGANIA

3.1. Wymagania organoleptyczne. Chloroform powinien być cieczą niepalną, bezbarwną i przezroczystą, o charakterystycznym zapachu i słodkawym smaku, lotnym i nierozpuszczalną w wodzie. Z alkoholem i eterem miesza się w każdym stosunku.

3.2. Wymagania fizyczne i chemiczne

Wymagania	Gatunki	
	cz.d.a.	cz.
a) Gęstość ρ_4^{20} , g/cm ³	1,475 ÷ 1,481	
b) Granice temperatur wrzenia przy ciśnieniu 760 mm Hg, w których powinno przedestylować co najmniej 95% obj., °C	60,0 ÷ 62,0	59,0 ÷ 62,0
c) Pozostałości nietolnej, %, nie więcej niż	0,0006	0,002
d) Wolnych kwasów jako HCl, %, nie więcej niż	0,0001	0,0001
e) Chlorków, %, nie więcej niż	0,00003	0,0001
f) Wolnego chloru, %, nie więcej niż	0,00005	0,00005
g) Aldehydów, %, nie więcej niż	0,0005	0,0005

cd. tablicy

Wymagania	Gatunki	
	cz.d.a.	cz.
h) Wody, %, nie więcej niż	0,05	nie normalizuje się
i) Zanieczyszczeń metalicznych	wg 5.2.9	
j) Zanieczyszczeń organicznych zwęglających się w kwasie siarkowym	wg 5.2.10	

4. PAKOWANIE, PRZECHOWYWANIE I TRANSPORT

4.1. Pakowanie. Chloroform należy pakować po 1000 g do butelek ze szkła oranżowego zamykanych korkami zwykłymi oraz nakrętkami bakelitowymi lub po 50 kg w balony szklane umieszczone w koszach metalowych wyłożonych wełną drzewną i zabezpieczone kołpakami wiklinowymi. Butelki powinny być umieszczone w kontenerach transportowych, zabezpieczone przed rozbiciem wełną drzewną lub papierem falowym wg BN-71/7369-01.

Znakowanie opakowań jednostkowych i transportowych powinno być zgodne z PN-70/C-80001. Na każdym opakowaniu transportowym należy ponadto umieścić:

- znak niebezpieczeństwa dla materiałów łatwopalnych wg PN-67/O-79252 p. 2.3.5,
- znaki manipulacyjne wg PN-67/O-79252 p. 2.4.1, 2.4.3 oraz 2.4.4.

Chloroform należy zaliczyć do klasy towaru wg RID IVa zgodnie z PN-70/C-80001.

4.2. Przechowywanie. Chloroform należy przechowywać w chłodnych, przewiewnych i nienaświetlonych pomieszczeniach zgodnie z PN-70/C-80001.

4.3. Transport. Chloroform w opakowaniach jak w 4.1 należy przewozić krytymi środkami transportowymi zgodnie z PN-70/C-80001.

Zgłoszona przez Zjednoczenie Przemysłu Rafineryjnego i Petrochemicznego PETROCHEMIA
Ustanowiona przez Dyrektora Zjednoczenia PETROCHEMIA dnia 22 czerwca 1974 r. jako norma obowiązująca w zakresie produkcji i obrotu od dnia 1 stycznia 1975 r. (Dz. Norm. i Miar nr 27/1974 poz. 85)

5. BADANIA

5.1. Pobieranie próbek. Próbki należy pobierać zgodnie z PN-70/C-80047 do suchych butelek ze szkła oranżowego. Objętość średniej próbki laboratoryjnej powinna wynosić co najmniej 1000 cm³.

5.2. Opis badań

5.2.1. Oznaczanie gęstości — wg PN-66/C-04004 p. 2.1, w temperaturze 20°C, stosując termometr o dokładności do 0,2°C i areometr o dokładności do 0,001 g/cm³.

5.2.2. Oznaczanie granic temperatury wrzenia — wg PN-69/C-04512. Za końcową temperaturę wrzenia należy przyjąć temperaturę odczytaną w chwili, gdy do odbieralnika przedestyluje 95 cm³ cieczy.

5.2.3. Oznaczanie pozostałości nielotnej. Do platinowej lub szklanej parownicy wysuszonej uprzednio do stałej masy w temperaturze 105°C i zważonej z dokładnością do 0,0002 g odmierzyć cylindrem pomiarowym 68 cm³ (100 g) badanego chloroformu. Zawartość parownicy odparować do sucha na łaźni wodnej. Parownicę z pozostałością suszyć w temperaturze 105°C przez 2 godz, wystudzić w eksykatorze i zważyć z dokładnością do 0,0002 g.

Badany chloroform odpowiada wymaganiom normy, jeśli masa wysuszonej pozostałości nie przekroczy dla odczynnika

cz.d.a. — 0,6 mg,
cz. — 2 mg.

5.2.4. Oznaczanie wolnych kwasów jako HCl

5.2.4.1. Odczynniki i roztwory

- Kwas solny cz.d.a., roztwór 0,01n.
- Wodorotlenek sodowy cz.d.a., roztwór 0,01n.
- Oranż metylowy, roztwór 0,1-procentowy.

5.2.4.2. Wykonanie oznaczania. Do 50 cm³ wygotowanej i oziębionej wody destylowanej dodać 2 krople oranżu metylowego i zobojętnić roztworem kwasu solnego lub wodorotlenku sodowego. Do dwóch rozdzielaczy wlać po 25 cm³ zobojętnionej wody i do pierwszego z nich dodać 54 cm³ (80 g) badanego chloroformu, wyklócając zawartość przez 2 min.

Po rozwarstwieniu się cieczy oddzielić dolną warstwę chloroformu, a pozostałą warstwę wodną miareczkować roztworem wodorotlenku sodowego do otrzymania takiego zabarwienia, jakie ma woda zobojętniona w drugim rozdzielaczu.

Zawartość wolnych kwasów w przeliczeniu na HCl (X_1) w procentach obliczyć wg wzoru

$$X_1 = \frac{V_1 \cdot 0,00036 \cdot 100}{m}$$

w którym:

V — objętość 0,01n roztworu wodorotlenku sodowego zużytego do miareczkowania, cm³,

0,00036 — masa HCl odpowiadająca 1 cm³ 0,01n roztworu wodorotlenku sodowego, g,
 m — odważka badanego chloroformu, g.

5.2.5. Oznaczanie zawartości chlorków

5.2.5.1. Odczynniki i roztwory — wg PN-68/C-04518.

5.2.5.2. Wykonanie oznaczania. Do dwóch rozdzielaczy odmierzyć po 54 cm³ (80 g) badanego chloroformu i po 40 cm³ wody. Zawartość wytrząsać przez 3 min i pozostawić do rozwarstwienia. Po rozwarstwieniu się cieczy pobrać pipetą po 20 cm³ ekstraktu wodnego, przenieść do 2 cylindrów kolorometrycznych i wykonać oznaczanie wg PN-68/C-04518 sposób A.

Badany chloroform odpowiada wymaganiom normy, jeśli powstałe zmętnienie w ekstrakcie wodnym po 10 min nie będzie silniejsze od zmętnienia w roztworze porównawczym równocześnie przygotowanym, zawierającym te same ilości odczynników, wody oraz dla odczynnika

cz.d.a. — 0,012 mg Cl,
cz. — 0,04 mg Cl.

5.2.6. Oznaczanie zawartości wolnego chloru

5.2.6.1. Odczynniki i roztwory

- Dwuchromian potasowy cz.d.a.
- Kwas siarkowy (1,84) cz.d.a.
- Kwas solny (1,18) cz.d.a.
- o*-Tolidyna ($\text{CH}_3 \cdot \text{C}_6\text{H}_3 \cdot \text{NH}_2$)₂ cz., roztwór 0,1-procentowy w kwasie solnym: 1 g *o*-tolidyny (temperatura topnienia 129°C) utrzeć szklaną pałeczką w zlewce dodając małymi porcjami 50 cm³ kwasu solnego. Przenieść ilościowo do kolby pomiarowej pojemności 1000 cm³, dodać 50 cm³ kwasu solnego, dopełnić wodą destylowaną do kreski i wymieszać.

Roztwór powinien być klarowny i bezbarwny. Przechowywać w butelce z ciemnego szkła.

- Siarczan miedziowy ($\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$) cz.d.a.
- Wzorcowy roztwór barwy. W kolbie pomiarowej pojemności 1000 cm³ rozpuścić 15 g siarcznanu miedziowego i 2,5 g dwuchromianu potasowego w 800 cm³ wody destylowanej. Dodać 20 cm³ kwasu siarkowego, wymieszać i po ostudzeniu dopełnić wodą destylowaną do kreski.

1 cm³ przygotowanego roztworu ma zabarwienie odpowiadające zawartości 0,01 mg wolnego chloru.

5.2.6.2. Wykonanie oznaczania. Do dwóch rozdzielaczy odmierzyć po 27 cm³ (40 g) badanego chloroformu i po 40 cm³ wody. Zawartość wyklócać przez 3 min i pozostawić do rozwarstwienia. Po rozwarstwieniu się cieczy pobrać pipetą z każdego rozdzielacza po 20 cm³ ekstraktu wodnego, przenieść do 2 cylindrów kolorometrycznych i dodać po 2 cm³ roztworu *o*-tolidyny.

Badany chloroform odpowiada wymaganiom normy, jeśli powstałe żółte zabarwienie ekstraktu

wodnego po 10 min nie będzie intensywniejsze od zabarwienia roztworu porównawczego zawierającego 21 cm³ wody i 1 cm³ wzorcowego roztworu barwy.

5.2.7. Oznaczanie zawartości aldehydów

5.2.7.1. Odczynniki i roztwory

a) Fuksyna zasadowa, roztwór wodny 0,1-procentowy.

b) Kwas solny cz.d.a., roztwór 1n.

c) Pirosiarczyn sodowy cz.d.a., roztwór. Do kolby pomiarowej pojemności 100 cm³ wprowadzić 6,5 g pirosiarczynu sodowego rozpuszczonego w 63 cm³ roztworu kwasu solnego, uzupełnić wodą destylowaną do kreski i wymieszać.

d) Odczynnik Schiffa sporządzony przez zmieszanie równych objętości roztworu fuksyny i roztworu pirosiarczynu sodowego. Roztwór należy stosować po całkowitym odbarwieniu. W tym celu po upływie około 1 godz dodać 1 g sproszkowanego węgla aktywnego, wytrząsnąć i przesączyć przez bibułę. Odczynnik przechowywać w chłodnym miejscu, w szczelnie zamkniętej butelce.

Do każdego oznaczania należy przygotować świeży roztwór porównawczy.

e) Chloroform cz.d.a. świeżo przedestylowany, nie zawierający aldehydów.

f) Roztwór wzorcowy aldehydu octowego zawierający w 1 cm³ 0,0002 g aldehydu octowego. Do kolby stożkowej pojemności 100 cm³ z korkiem szlifowanym zawierającym 50 cm³ wody destylowanej i zważonej z dokładnością do 0,002 g odmierzyć 2,5 cm³ (2 g) aldehydu octowego cz.d.a., świeżo destylowanego (temperatura wrzenia 20,8 °C). Kolbę ponownie zważyć i zawartość przenieść ilościowo do kolby pomiarowej pojemności 1000 cm³, uzupełnić wodą do kreski i wymieszać (roztwór A). Znając dokładnie wielkość naważki aldehydu octowego, pobrać do kolby pomiarowej pojemności 100 cm³ taką ilość cm³ roztworu A, aby po dopełnieniu wodą do kreski i wymieszaniu uzyskać roztwór zawierający w 1 cm³ 0,0002 g aldehydu octowego. Rozcieńczony roztwór należy przygotowywać bezpośrednio przed użyciem.

5.2.7.2. Wykonanie oznaczania. Do jednego rozdzielacza pojemności 100 cm³ wlać 68 cm³ (100 g) chloroformu wg 5.2.7.1 e), 2,5 cm³ roztworu aldehydu octowego, 2,5 cm³ wody i wytrząsać przez 3 min.

Do drugiego takiego samego rozdzielacza wlać 68 cm³ badanego chloroformu, 5 cm³ wody i wymieszać.

Do obu rozdzielaczy dodać po 2,5 cm³ odczynnika Schiffa, wytrząsać przez 10 min po czym pozostawić na 10 min celem rozdzielania się

warstw. Następnie porównać zabarwienie warstw wodnych w obu rozdzielaczach.

Badany chloroform odpowiada wymaganiom normy, jeśli warstwa wodna znad badanego roztworu będzie bezbarwna lub będzie miała różowe zabarwienie słabsze od zabarwienia warstwy wodnej próbki porównawczej.

5.2.8. Oznaczanie zawartości wody — wg BN-67/6020-01. Do oznaczania pobrać 20 cm³ (30 g) badanego chloroformu, przenieść szybko do suchej zważonej kolby z korkiem, szczelnie zamknąć, zważyć i miareczkować odczynnikiem van der Meulena bez użycia dodatku metanolu.

Zawartość wody (X_2) obliczyć w procentach wg wzoru

$$X_2 = \frac{M \cdot V \cdot 100}{m}$$

w którym:

M — miano odczynnika van der Meulena, g H₂O/cm³,

V — objętość odczynnika van der Meulena zużyta do miareczkowania badanej próbki, cm³,

m — odważka badanego chloroformu, g.

5.2.9. Oznaczanie zawartości zanieczyszczeń metalicznych

5.2.9.1. Odczynniki. Ditizon, roztwór 0,1-procentowy w chloroformie.

5.2.9.2. Wykonanie oznaczania. Do 50 cm³ badanego chloroformu dodać 0,3 cm³ roztworu ditionu i wymieszać. Powstałe zielone zabarwienie nie powinno mieć różowego ani żółtego odcienia oraz nie powinno zanikać po upływie 10 min.

5.2.10. Oznaczanie zawartości zanieczyszczeń organicznych zwęglających się w kwasie siarkowym. Do suchego cylindra z korkiem szlifowanym, uprzednio wymytego kwasem siarkowym odmierzyć 20 cm³ badanego chloroformu i 10 cm³ kwasu siarkowego cz.d.a. (1,835).

Cylinder zamknąć dokładnie korkiem, wytrząsać przez 1 min i pozostawić do rozwarstwienia się cieczy.

Badany chloroform odpowiada wymaganiom normy, jeśli kwas siarkowy po rozwarstwieniu pozostanie bezbarwny.

5.2.11. Interpretacja wyników. Wartości liczbowe występujące w normie oraz wyniki obliczeń należy interpretować zgodnie z PN-70/N-02120, p. 3.3.2 (metoda Z).

5.2.12. Zaświadczenie wytwórcy o wynikach badań. Producent jest obowiązany przedstawić zaświadczenie o zgodności każdej partii produktu z wymaganiami normy.

INFORMACJE DODATKOWE

1. Instytucja opracowująca normę — Zakłady Azotowe im. F. Dzierżyńskiego w Tarnowie.

2. Istotne zmiany w stosunku do BN-65/6191-39

a) wprowadzono ilościowe oznaczanie zawartości wolnych kwasów, wolnego chloru, aldehydów i wody,

b) zaostrzono zawartość pozostałości nietlonych,

c) usunięto oznaczanie zawartości fosgeny i alkoholu etylowego.

3. Normy związane

PN-66/C-04004 Przetwory naftowe. Oznaczanie gęstości (masy właściwej)

PN-69/C-04512 Produkty organiczne. Oznaczanie granic temperatur wrzenia

PN-68/C-04518 Analiza chemiczna. Oznaczanie małych zawartości chlorków w bezbarwnych roztworach metodą turbidymetryczną

PN-70/C-80001 Odczynniki. Pakowanie, przechowywanie, transport

PN-70/C-80047 Odczynniki. Wytyczne pobierania próbek i przygotowania średniej próbki laboratoryjnej

PN-70/N-02120 Zasady zaokrąglania i zapisywania liczb

PN-64/O-79021 System wymiarowy opakowań

PN-67/O-79252 Produkty w opakowaniach transportowych. Znaki i znakowanie. Wymagania podstawowe

BN-67/6020-01 Potencjometryczne oznaczanie zawartości wody w związkach organicznych odczynnikiem van der Meulena

BN-71/7369-01 Papiery, kartony i tektury wytłaczane oraz falowane

4. Zawartość chloroformu oznaczona metodą chromatografii gazowej waha się w granicach 98÷99%.

